("జ్యోతి" మాసపత్రిక: ఏప్రిల్ 1963)

గుండెల మీద కుంపటి

మధ్యాన్నం పన్నెండు గంటలు కావస్తోంది. రైలు మావూరి స్టేషన్లో ఆగేసరికి. ఎండ పెళ్ళుమని కాస్తోంది. వర్షాకాలపు ఎండేమో, ఉక్కపోసి కిత కితలు పెడుతోంది.

టెలిగ్రామిచ్చినా స్టేషనుకి రాలేదీయన. ఆర్నెల్లయింది, నేను పుట్టింటికి వెళ్ళి, పాపాయి నెత్తుకుని ఇదే రావడం. అసలింకా రావాలని లేకపోయినా శ్రావణమాసం నోము మా యింటిలో నోచుకోవడమే ఆనవాయితీ అవడాన్ని ఒచ్చేశాను.

ఎలా లేదనుకున్నా సామాన్లు ఎక్కువయ్యాయి. వెళ్ళేటప్పుడు పెట్టె హోల్డాలే పట్టుకెళ్ళేను. మా వాళ్ళిచ్చిన ఊరగాయజాడీ ఒకటీ, పాపాయి సామానుతో ప్లాస్టిక్‌బుట్ట ఒకటీ, వేణ్ణీళ్ళతో థర్మాస్‌ఫ్లాస్కు-ఇలా ఓ చిన్న ట్రాన్స్ఫర్‌కి అయినంత సామానైంది. కూలివాళ్ళూ, రిక్షావాళ్ళూ ఒంటరి ఆడదాన్ని చూసీ, సామాను చూసీ నా దగ్గిర రావలిసిన దానికంటె ఎక్కువ డబ్బులు గుంజుకుందికి ప్రయత్నిస్తున్నారు.

పావుగంటసేపు చూశాను. ఇంకా రాలేదు ఈయన. రిక్షా మాట్లాడుకొని ఆయనమీద విసుక్కుంటూ అందులో కూచున్నాను.

పోనీ ఇంటిదగ్గిరైనా ఉంటారన్న ధైర్యంతో వస్తే, ఇల్లు తాళంపెట్టేసి వుంది. నాకు నిస్సహాయతవల్ల కోపం పట్టలేనంతగా ఒచ్చేసింది. వీధి వసారాలో సామాను పెట్టించి ఏడుస్తున్న పాపాయిని సముదాయిస్తూ దిక్కులు చూస్తున్నాను.

ఇంతలో ఎవరో వొకావిడ వచ్చి పొరుగింటామెనని చెప్పింది. ఇంతకు ముందు ఉండేవాళ్ళు మారిపోయినట్టున్నారు. ఆవిడైనా పాపని ముద్దులాడుతూ కూచుందేకాని తాళం తన దగ్గిరుందని బైట పెట్టనేలేదు. నేను ఆయనమీద విసుక్కుంటూ వుంటే 'అయ్యో ఈ యింటి తాళంచెవి వొకటి నాదగ్గర వుందమ్మా, పనిమనిషి వొస్తే యిమ్మన్నారు' అంటూ కొంగుముడి విప్పి తాళం చెవి నా చేతికిచ్చి వెళ్ళింది.

పోనీ ఎలాగో తాళం వుంచేరని సంతోషిస్తూ, తలుపుతీసి లోపలికి వెళ్లేను, పాపని మంచంమీద పడుకోబెట్టాను. బారసాలకి వొచ్చిననాడు "నువ్వు మళ్ళీ ఇంటికొచ్చేనాటికి చూస్కో- ఫస్టు క్లాసయిన ఉయ్యాలా మంచంకొని ఇంటిలో వేలగడుతున్నామ్" అని డాబులు కొట్టిన పెద్దమనిషి- ఉయ్యాలాలేదు మంచమూలేదు!

అయితే, ఆయన ధర్మమా అని యిల్లు మాత్రం అరణ్యంలా చెయ్య లేదు. సామానంతా వొక్క చేతిమీద ఇంటిలో పెట్టుకున్నాను ... వీధి తలుపు గడియవేసి అలా బాత్రూమ్ కేసి పెడదామని అనుకుంటున్నాను.

"సార్!" అని వొక ఆడ గొంతుక.

తలుపు తీశాను.

చేతిలో కేరియర్ లేకపోతే ఎవరో పొరుగమ్మ కాబోలనుకునేదాన్నే.

హవాయి చెప్పులు, పద్దెనిమిది రూపాయల వెరైటీ కాశ్మీరు సిల్కు చీరా, కుడిచేతికి రెండు బంగారపు గాజులూ, ఎడంచేతికి దాదాపు డజను ఎర్రటి మట్టి గాజులూ, నడుంమీదికి వాయిల్ జాకెట్టూ ధరించిందా మనిషి. తల నున్నగా దువ్వుకుంది. తల్లో పెట్టుకున్న చేమంతులు నేను పక్కకి వొంగి చూడక పోయినా, అవే తొంగిచూస్తున్నాయి! కొత్తగా, ఒత్తుగా, నల్లగా వున్నా మంచి నిగనిగా, అందం వున్నాయా మనిషికి....

"ఎవరు నువ్వూ?" అన్నాను.

"పనిమనిషినండి" చిరునవ్వుతో "నువ్వెవరు?" అన్న ధీమాతో అంది.

"ఊఁహూఁ!" ఈ వేళప్పుడొచ్చావేం?"

"మరి- అన్నం తేవద్దండీ?"

"అయితే ఆ పిలుపేఁవిఁటి, సార్ అంటూను!— అయ్యగారూ అని పిలవలేవూ?-"

"మా కట్టాగే అలవాటండి" మళ్ళీ నవ్వింది.

"ఎంత నిర్లక్ష్యం- పైగా ఆ నవ్వు నా ప్రాణాలు తోడేస్తోంది. 'మాకు'ట 'అలవాటు'—ట—!

"నీ పేరు?"

"రంగమ్మండి, "రంగూ" అని పిలుత్తారండి."

రంగులాగే వుంది! దాని దర్జా చురుకూ చూచి దారి తప్పుకోవడం మరచి

పోయి, బాత్రూమ్ కేసి వెడదామనుకున్నదీ మరచిపోయి అలాగే నిలబడి పోయాను.

"ఆరు లేరాండీ?" అంది మళ్ళీ ఆ పనిమనిషి— 'నీతో నాకేం పని!' అన్నట్టు; నేను''అమ్మగా'ర్నని గ్రహించడానికి ఇష్టం లేనట్టు.

నా ఆలోచనలు విపరీతంగా పరుగులెడుతున్నాయి. దానికి జవాబు చెప్ప కుండా లోనికి వెళ్ళాను———

దీంతో పేచీల్లేకుండా అంట్లు తోమించుకొని ఇల్లు తుడిపించుకో గలిస్తే నేను భారత ప్రభుత్వంలో ఏదేనా ఉన్నతోద్యోగం సంపాదించగలనని అనిపిస్తోంది. ఏది ఎలా వున్నా ఇప్పుడు ఆ కేరియర్లో అన్నం తినాలి కాబోలు.... ముళ్ళమీద నుంచున్నట్టుంది.... ఆ మనిషి శుభ్రంగా లేదని కాదు.... ఎందుకో— నాకది నచ్చలేదు!

కాళ్ళుకడుక్కొని యింట్లోకొచ్చాను. 'పనిమనిషి' అప్పటికప్పుడే కేరియర్ టేబిల్ మీద పెట్టింది. చీపురు పుచ్చుకు గది వూడ్చింది.

చూడ్డం మరచిపోలేదు నేను— దాని పసుప్పచ్చని హవాయ్ చెప్పులు— అదుగో— ఆ మూల పెట్టింది; మా జోళ్ళు పెట్టుకునే చోట!

చిన్న మంచంవాల్చి, దానిమీద పక్కవేసి పాపని జాగ్రత్తగా పడుకో బెడుతోంది నేను వెళ్ళేసరికి. 'అరెరె!' అన్నాను కంగారుగా. నా పాపని ఈ మనిషి ముట్టుకోడం యిదే మొదటిమాటు. కేరియర్ తెచ్చిన చేతులు కడుక్కో కుండా పాపని తీసిందని చిరాకు వేసింది నాకు.

గోల చెయ్యొద్దన్నట్టుగా సంజ్ఞ చేసింది నాకు పనిమనిషి, పాపను జోకొడ్తూ. నేను మాట్లాడలేకపోయాను.

నా దృష్టి కేరియర్ మీదపడింది. మళ్ళీ 'ఇక్కడ పెట్టావేమే? వంటింట్లో పెట్టక పోయినావా?' అన్నాను.

'ఇయ్యాలకిక్కడ టేబిలిమీద భోంచెయ్యండమ్మగోరూ. సాయంకాలం కొత్త పెందలకాడే వొచ్చి ఒంటిల్లు కడిగి ముగ్గెడతాను, ఒంట సేద్దురుగాని.

'సరే ఇహ అదొక్కటే తరవాయి. వొంటిల్లు కూడా కడగాలీ.... అన్నం తింటున్నది చాలక?' అన్నాను.

'కడుక్కోకుండానే ఒంట సేస్తారెట్టా!'

నాకు నసాళం అంటుతోంది కోపం.... నాకు శుభ్రాలు మప్పుతోంది. ఇదెక్కడి పనిమనిషి!

ఇటు తిరిగి, పెద్ద మంచం దగ్గిరకొచ్చింది. దుప్పటి దులుపుదామని కాబోలు నడుం బిగించింది.

"సరేలే, అదలా వుంచు." అన్నాను.

వీధిలో అడుగుల చప్పుడైంది.

ఆయనొచ్చేరు.

"హల్లో లక్ష్మీ, ఒచ్చేశావా!—వెరీసారీ— టెలిగ్రాం యింతకుముందే అందింది. రైలు ఆమాత్రం లేటవకపోతుందా అని స్టేషనుకెళ్ళాను.... పాపాయి నిద్రపోతోందా?" ఇదీ పలకరింపు.... క్షేమంగా వొచ్చేవా అనిలేదు! అవస్థ పడ్డావా అనిలేదు!.... కోపం వొస్తోంది.

అటువేపు తిరిగారాయన. పనిమనిషి చిరునవ్వు అటువేపు ప్రసరించింది. ఆయన దాన్నేమేనా అనడంపోయింది; తనూ చిరునవ్వు వెలిగిస్తూ, "నువ్వు ఉన్నావా అమ్మగారొచ్చేసరికి ఇంట్లోనూ?"

"లేదండి. ఆరే ముందొచ్చినారండి........ఎల్తానండి." అనడమేమిటి, చెప్పులు తొడిగేసుకుని చకచకా నడిచెయ్యడమేమిటి; క్షణంలో అవతలి కెళ్ళింది.

"అరె! వెడుతున్నావా? రంగూ!—" అంటూ ఈయన వీధి గుమ్మం దాకా వెళ్లేరు. "నీళ్ళు అనీ పెట్టేవా అమ్మగారికి! అమ్మగారు స్నానం చేసిందా?- కాసేపుండి వెళుదువుగాని,-రా!"

నా ఒళ్ళంతా చెమట్లు పోస్తున్నాయి.

* * *

మర్నాడు—

సాయంకాలం అయిదు దాటేసరికి ఆయన ఆఫీసునుంచి వచ్చేశారు. పని మనిషి పెరట్లో పని పూర్తిచేసేసి గదులు రెండూ వూడ్చింది. పడక గదిలో కొచ్చి పెద్ద మంచంమీద పడక సరిచెయ్యబోతోంది.

"అదలా వుంచు" అన్నాను.

"ఏత్తా లెండమ్మా, తమరి కెందుకు శ్రమ!" అంటూ దుప్పటి తీసింది.

నా కిష్టంలేదు.

పనిమనిషి చేత గిన్నెలు తోమించడం, యిల్లు వూడ్పించడం, పోతే దుకాణానికి పంపి ఏవేనా వెచ్చాలు తెప్పించుకోవడం - యిలాంటి పన్లే తప్ప పక్కలు నే నెప్పుడూ వేయించలేదు.

నెలకి నాలుగైదు రూపాయలిచ్చి పని మనిషిని పెట్టుకుంటాం. పెట్టుకునే టప్పుడే వాళ్లు చెయ్యవలసిన పన్లు నిర్ణయించుకుంటాం, అందులో పక్కలు వెయ్యడం, కట్టువిడుపు గుడ్డలు తడపడం, తాగేనీళ్ళు తేవడం, ఇలాటివి కొన్ని వెళ్ళవు మా యింట్లో, దానికి ప్రత్యేకమైన కారణం లేకపోయినా, పనిమనుషులు శుభ్రంగా వుండరనీ, వాళ్లుచేసే ప్రతిపనీ మళ్ళీ మనం ఫినిష్ చేసుకుంటేగాని పనికిరాదనీ-అమల్లో వుండే సామాన్యమైన కారణం. మాట వరసకి, పనిమనిషి తోమిఇచ్చిన గిన్నెలు మళ్ళీ కడిగితే కాని వంటింట్లో పెట్టుకోను నేను.

ఆదీగాక మా పక్కలు నేను వేసుకోగలను. "శయ్య సవరించడం" ప్రత్యేకం నావల్ల జరగవలసిన పని అని నానమ్మకం, "పడక" మీద నాకొక ప్రత్యేక గౌరవం వుంది.

"ఏ శ్రమాలేదు. అల్లా వుంచు. వేరే పనేదైనా చూసుకో."

"పన్లన్నీ అయిపోయినై గదండీ," అని నవ్వింది పనిమనిషి.

అది నవ్వితే నా కెలాగో వుంటోంది...

"నవ్వుతా వేంటి-పిచ్చెక్కిందా?" అన్నాను.

మొత్తంమీద అలా వదిలి ఇవతల నిలబడింది.

ఆయన ఇదంతా గ్రహించాను సుమా అన్నట్టు- "రంగమ్మ శుభ్రంగానే చేస్తుంది. పక్కలూ వేయించేస్తూ వుండు. ఇన్నాళ్ళూ అదే వేస్తోందిగా!- దాని పని నీకు నచ్చలేదా?" అన్నారు.

"మునుపటి పనిమనిషేమైంది? అన్నాను జవాబు చెప్పక.

"నువ్వెళ్ళిన తరవాత మానేసిందది.మధ్యాహ్నం పన్నెండు దాటేక కేరి యరుతెమ్మంటేనాకా హోటళ్లు తెలియవంది-ఓరోజు దాన్ని రిక్షాలో కూర్చోబెట్టి కూడా సైకిలేసుకెళ్లి చూపించేను. ఆ రాత్రి దారి మరచిపోయానయ్యగారూ అంటూ తొమ్మిదిన్నర చేసింది. అప్పుడు దీన్ని పెట్టానన్నమాట. కొంచెం ఎక్కువే అడుగుతూంది గాని శుభ్రంగా చేస్తుందిలే, మంచి చురుకైన మనిషి కూడానూ."

"ఎంతిస్తున్నారేమిటి?"

"ఎనిమిదీ."

"అ....వ్వ!. ఎనిమిదే?. ఆ సిల్కుచేర నాదేనా?. మీరే యిచ్చారా?"

"ఆఁ. చేరి ఆర్నెల్లయింది గాదూ! మొన్ననొచ్చి అడిగితే. సరే పాతచీరే గదాని యిచ్చాను!"

"ఎంత బాపుందండీ!. ఇంతోటి పనికీ నెల కెనిమిది రూపాయలు గాక సిల్కు చీరలు గూడానా!. ఇంతకీ ఏమిటి, పని, మహా!"

"పొద్దున్నే వొస్తుంది. స్నానానికి నీళ్ళు కాచడం, తోడడం, మంచినీళ్ళు తేవడం రాత్రి తిన్న కారియర్ కడగడం,ఇల్లు వూడ్చడం!మధ్యాన్నం నేనొచ్చే సరికి కేరియర్ తెచ్చిపెట్టడం."

"మరీ తోమడానికి వంటగిన్నెలైనా లేకుండా ఎనిమిది రూపాయలేమి టండీ! ఇదివరకు పనిమనిషికి అయిదేగా ఇచ్చాం?"

"ఆ కండిషన్‌మీదే ఎపాయింట్ చేసేను. నువ్వొస్తే వంటగిన్నెలూ తోముతానంది."

"ఎంతపనైనా పొద్దుటే ఒక్కపూట పనికి ఎనిమిదా?"

"పొద్దుటేమీ? సాయంకాలం మాత్రం— అయిదుదాటాక ఒచ్చి, మధ్యాన్నం తిన్న కేరియర్ కడగడం, హోటలుకెళ్ళి భోజనం తేవడం—" అంటూ చదువుతున్నారాయన.

"—పక్క వెయ్యడం—!" అన్నాను నేను, ఒళ్ళుమండి.

"మరి పక్క వెయ్యద్దుటే?—నేను వేసుకుంటానా యేఁవిఁటి, లేకపోతేను!"

"చాల్చాల్లెండి. పక్కలు ఆదేఁవీఁ వెయ్యక్కర్లేదు. నేనే వేసుకుం టాని.— ఇంకానయం!...." ఆ తరవాత మాట అన్లేదు నేను.

'సరే నీ యిష్టం. నాకేం పోయింది—? ఇంతా పన్లేదని నన్ను దెప్పి పొడిచీ దాన్ని ఊరికే కూచోబెట్టి ఎనిమిది రూపాయలూ ఇచ్చేటట్టున్నావు! అని అవతలి కెళ్ళారాయన.

పక్క తీసి దులిపాను. దిండు గలీబు మాసినట్టుంటేను మార్చి ఇంకోటి తొడుగుదామని వొంగాను. మంచానికీ గోడకీ మధ్యన దుమ్ము పేరుకొని వుంది.... ఏమిటి దీని శుభ్రం? అని వెటకారంగా అనుకుంటూ చీపురు తెచ్చి, మంచాన్ని కొద్దిగా ఇవతలికి లాగి, మూలనుంచి మొదలు పెట్టి తుడవ సాగాను.... అక్కడేవో గాజు పెంకులు... కాదు, చేతిగాజుల ముక్కలు.... ఆర్నెల్లనాడెప్పుడో నా చేతివి పగిలిపడ్డాయి కాబోలు, ఇంకా అలాగే ఉన్నాయి... శుభ్రం శుభ్రం అనుకోడఁవేఁగాని పనిమనిషి శుభ్రవేఁవిఁటి. నా మొహం'— అంతా రంగు'— పైపూత'— తుడుస్తున్నాను.... వెలుగులో పడ్డాయి గాజుముక్కలు....

ఏమని చెప్పను!.... అవి నా చేతిగాజుల ముక్కలు కావు!.... అయ్యో, అవి ఆ పని మనిషి చేతిని నేను చూస్తున్న ఎర్రటి గాజులముక్కలు?

ఛీ-!

నా మనస్సులో తుపాకులు పేల్తున్నాయి. పడక గదిలో, మా అయన పడుకొనే మంచం సందున అలాటి గాజు ముక్కలు. ఆ మనిషివి.అ "రంగు"వి ఉండడమా?- దీనర్థం ఏమిటి?

చేతిలో చీపురుకట్ట జారిపోయింది. ద్వారంవరకు చీపురుతో తరుము కొచ్చిన దుమ్ము. అందులోంచి ఎర్రగా మెరుస్తూన్న అ గాజుముక్కలూ నన్ను వెక్కిరిస్తున్నాయి. అవి ఎత్తి అవతల పారబొయ్యడానికి చేతులు రావడం లేదు. ఏవో చెప్పరాని ఆలోచనల్తో మనస్సంతా మలినమై పోతోంది. కోపంతో ఒళ్ళంతా చెమటలు పోస్తున్నాయి.

అయిదు నిమిషాలైంది, చేసుకోవల్సిన పని చూసుకొని పొంగుతున్న ఉద్వేగాన్ని అణుచుకున్నాను. కొంచెం తేరుకున్నాను. బట్టలపెట్టె తెరిచి దిండు గలీబు ఒకటితీపి, మళ్ళీ మంచం దగ్గరికొచ్చాను. మాసిన గలీబు విప్పుతున్నాను.... ఏమిటోగాని ముడి ఊడొచ్చినా తాళ్లు వేళ్లకు అలాపట్టుకున్నాయి.

ఏమిటా అని గట్టిగా లాగాను. ఒక వెంట్రుక- తెగి రెండు ముక్కలూ రెండు చేతుల్లోకి వచ్చాయి.... అప్రయత్నంగా ఆ వెంట్రుక పొడుగుని పరిశీలించుకొన్నాను. అది పొడుగాటిది....నాది అంత పొడుగైన జడ కాదు.

అది ఎవరి తల్లోది అయిందీ ఊహించడానికి నా కొట్టేసేపు పట్టలేదు.

నాకు నిస్సత్తువ వచ్చింది.అలాగేచతికిలబడిపోయాను. ఏడుపువచ్చేస్తోంది.

0 0 0

నాలుగు రోజులైంది.

మర్నాటికి పేరంటానికి నలుగుర్నీ పిలవడానికి వెళ్ళి ఆరుగంటలు దాటాక ఇంటికొచ్చాను, తలుపుకొట్టాను. ఎంత సేపటికీ తియ్యలేదు. మా ఆయన.... దబదబా కొట్టడం, కాసేపు నుంచోడం- ఇలా పదినిముషాలకి పైగా అయ్యాక అప్పుడు తలుపు తెరిచారు.

"ఎంతసేపయింది వొచ్చి-?- పెరట్లో వున్నాను" అన్నారాయన.

"ఎంతసేపేమిటీ?- అరగంటైనట్టుంది? ఇంతసేపుటండి, ఎంత పెరట్లోకి వెళ్ళినా!- బ్రహ్మదేముడి పెద్దన్నయ్యలాగ?" అన్నాను విసుక్కుంటూ.

కుంకం బరిణా, పట్టు రుమాలూ పెట్టెలో పెడదామని పడక గదిలోకి వెళ్ళాను, ఈవేళ్ళప్పుడు అగరొత్తుల వాసన. వేస్తోందేమా అని ఆశ్చర్య పడ్డాను.

ఆయన "పిలవటాలన్నీ అయినట్టేనా!" అని ఏదో పరామర్శిస్తూ లోప లికి రాబోయారు. "అవతలుండండి'" అని తలుపు గడియవేశాను. సాదా చీర వొకటి తీసి కట్టుకున్నాను. కిందపడ్డ పట్టుచీర తీసి మడత పెట్టుకుంటూ వుండగా మంచం కింద తలవేపున పడివున్న రెండు చేమంతి పువ్వులు నాదృష్టి నాకర్షించాయి.... అప్రయత్నంగా నా మనస్సు ఆలోచనలో తేలిపోసాగింది— చేమంతులు నేనూ పెట్టుకున్నానుగాని, నా తల్లోవి రాలడానికి వీల్లేదే?— దండ గుచ్చుకునేలోగా పడ్డాయా?.... ఏమో? అవి ఎవరి తల్లోవి?

నా కాలోచించడానికి భయం వేసింది— ఈయన తలుపు తియ్యడానికి అంత ఆలస్యమెందుకైంది? ఈ చేమంతులకీ, ఈ అగరొత్తులకీ ఆ అలస్యానికీ కారణం ఒకటేనా?— గబగబా తలుపుతీసి అవతలకి వెళ్ళి ఇటూ అటూ చూశాను. రోడ్డు మీద అనుమానించతగ్గ వ్యక్తి కనిపించ లేదు— భ్రమా!— అర్థంలేని అనుమానంవా?— సందు తిరిగి వెళ్ళిపోయిందేమో.?

దడదడా కొట్టుకుటోంది గుండె. కోపం, అసహ్యం, అసూయా, నన్ను వెర్రెత్తించేస్తున్నాయి. ఆయన్ని అడగడానికి అనేక ప్రశ్నలు మస్తిష్కంలో తయారై నాట్యమాడుతున్నాయి. ఆయన నాకేసి వెర్రిగా చూస్తున్నారప్పుడే.

"ఏమిటి లక్ష్మీ?"

"టయిమ్ ఎంతయిందండీ?" అన్నాను గబుక్కున,

"ఆరు!"

"ఈ పనిమనిషి ఇంకా వొచ్చినట్లు లేదు!-షోకులు యిదీనూ" అన్నాను, దొంగ చాటుగా ఆయనవేపు చూస్తూ,

ఆయన నిర్లక్ష్యంగా "పనిమనిషా?- రానూ వచ్చింది, వెళ్ళనూ వెళ్ళింది!" అన్నారు.

"ఎంత సేపైంది?"

"అబ్బో. చాలసేపైందే" అని క్షణం ఆలోచించి "నువ్వు వెళ్ళిన పది నిమిషాలకి ఒచ్చింది. ఒచ్చిన పదినిమిషాలకి వెళ్ళింది" అన్నారాయన.

అబద్ధాలాడుతున్నారు. రంకు నేర్చింది బొంకు నేరుస్తుందట- సామ్యం నిజం చేస్తున్నారు.... తెలుస్తూనే వుంది....

కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొని వంటింటిలోకి వెళ్ళాను. అగ్గిపెట్టె కోసం చూశాను. లేదు. అగరొత్తులు వెలిగించారుగా! గదిలో వుందేమో చూదామని వెళ్ళేను.

నా వెనకాలే పెరటిలోకి వచ్చారాయన. మళ్ళీ నావెనకాలే గదిలోకి వచ్చారు. నా చర్యలూ భావాలూ గమనించి నేనాయన్ని అనుమానిస్తున్నానో లేదో తెలుసుకోవాలని కాబోలు!

డ్రెసింగ్ టేబిల్ మీద వుంది అగ్గిపెట్టె. కాటుక మరకలు సరిదిద్దుకునే నెపంతో అక్కడే కాసేపు కూచున్నాను. ఆయన గది ద్వారం దగ్గిర నుంచున్నారు.... ఏదో జరుగుతుందనీ, జరగాలనీ ఉంది నాకు. ఎవరు ప్రారంభిస్తారో! నేను సిగ్గు విడిచి ఎలా ప్రారంభించేది?

అద్దంలో చూసుకున్నాను.

పురుడు పోసుకుని రావడం, ఎండలూ నన్ను పాడుచేశాయి.... బుగ్గలు తీసేశాయి. పై పెదవి పైకి లేచిపోయినట్టై, పళ్ళు కనిపిస్తామని బెదిరిస్తున్నాయి —జ్యోతుల్లా వెలిగే కళ్ళు తెలుపుపడి తాటికన్నుల్లా వున్నాయి.

మరీ యివాళ– రెండుగంటలసేపుతిరిగి తిరిగి రావడమూ. రాగానేఆ పని మనిషితో ఆయన జరిపిన ఆ అమానుష అన్యాయ చర్య తెలియడమూ, ఈ నాలుగు రోజుల్నించీ నేను పడుతున్న బాధని బైటికి తెచ్చి బల్లేలతో పొడుస్తున్నట్లుంది.

ఆరునెలలు నేను లేకపోయేసరికి ఎంత పనిచేశారీయన!— ఎంత సిగ్గు మాలిన పని!— ఎవరితో చెప్పుకోను?— ఏమని చెప్పను!

ఆ పనిమనిషి! "రంగు"ట దాని పేరు రంగు— మెరిసేదంతా మేలిమిగాదని. రంగొచ్చిందంతా బంగారంకాదని, ఎప్పటికి తెలుస్తుందో ఈ మొగాళ్ళకి!

ఆ మనిషి నా కంటే బాగుందా?— ఏమో? బాగుండడమంటే ఏమిటి? —బాగుండడం అనే మాటకి ఎవరర్థం వారిది! తావలచింది రంభ–అన్నారు అందుకే కాబోలు!— నా సంసారంలో చిచ్చు పెట్టడానికి ఆ రంగులేని రంభ ఎక్కడ దాపరించిందో!— ఈయన బుద్ధేమైంది?— నేనంటే ప్రాణాలు వదిలేస్తానన్నట్లుగా వుండే ఈయన– దానిల్లో ఎలా పడ్డారో!— మళ్ళీ నన్ను

మునపట్లా చూసుకుంటారా, ఈయన?— నే నాయన్ని ఆకర్షించగలనా? నా కేమిటి దారి?

పనిమనిషిని మార్చేస్తే?— ఎవరైనా ముసలిదాన్ని వెతికి తెచ్చి పెట్టు కుంటే బాగుణ్ణు— ఈ పనిమనిషి గుండెలమీద కుంపటిలా నా సంసారంలో ప్రవేశించింది. మొగుడూ, ముద్దులూ లేనట్టుంది దీనికి. ఆ చెప్పులూ, సిల్కు చీర్లూ, బంగారపు గాజులూ, దాని షోకులూనూ. పనిమనిషి లక్షణాలు వెతికినా లేవు దానికి. జమీందారు లక్షణాలు తప్ప. డబ్బెలా వస్తోందో దానికి వీటన్ని టికీను?

డబ్బు కూడా యిస్తున్నారేమో ఈయన దానికి— సేవింగ్సు బ్యాంకి ఎకౌంట్ చూడాలి— ఎంత సిగ్గులేని పని? పరువుగా పెద్ద ఉద్యోగం చేసు కుంటూ కూడా ఇలాంటి నీచమైన పని చెయ్యడానికి ఈయనకి మనసెలా ఒప్పిందో;

నేను వచ్చి నాలుగైదు రోజులైంది కద!— పోనీ నేను లేనప్పుడేదో మనస్సు సరిలేక ఏదో పొరపాటు చేసేరేమో అనుకుంటే- నేనుండగానే— నే నలా పేరంటానికి వెళ్ళి వెళ్ళగానే- ఇక్కడ ఈ భాగోతం- ఎంత అసహ్యకరమైన పని- ఎంతకైనా తెగించారన్నమాట!— ఈయన మొహం ఎలా చూడను!

మొహం తువ్వాలులో తుడుచుకొని అద్దంలోకి చూస్తె అందులో నావేపు చూసి నవ్వుతున్నారాయన. అది తప్పించుకుందా మని దృష్టి ఇటు మళ్ళించేను, ఇక్కడా ఆయనే; ఆ నవ్వే.... చూసుకున్నావా, నీ అందం? చూశావా, నీ కన్నా అది ఎంత అందమైందోను!-ఇప్పుడేమంటావు? అణిగిందా నీ పొగరు!- అన్నట్టుంది. ఆ నవ్వు....సిగ్గులేని మొహానికి నవ్వే శృంగారమట-ఆ నవ్వుకి బదులు నేను నవ్వుతానా?- చురుగ్గా మొహం యింకోవేపుకి తిప్పేసుకున్నాను- నా మొహంలో అసహ్యం ఆయనకి కనబడే వుండాలి,

"చాలా బావున్నావు లక్ష్మి, నువ్వివాళ!" అన్నారాయన.

నేను మాట్లాడలేదు, నన్ను పొంగవెయ్యడానికే అలా అన్నారు, అంత మాత్రంలో జరుగుతున్నదంతా మరిచిపోతానని గాబోలు. ఆయన ఉద్దేశం!

"ఎలాగో అయిపోతావని భయపడిపోయాను సుమా!" అంటూ దగ్గరి కొచ్చేరు.

'నేనెలా అయిపోతే మీకేం?' అని విసిరికొట్టాను మాట.

మళ్ళీ నవ్వారాయన. "కోపం వొస్తే యింకా బావుంటావు సుమీ!"

ఎంతమంది పురుషులు ఎంతమంది స్త్రీలతో అన్నారో, ఈ మాట! ఈ అర్థంలేని మాట-కోపం వొస్తె ఇంకా బావుండడం-అసలీయనే ఎంతమందితో అన్నారో.

"నిజం, వొట్టు-శ్రావణలక్ష్మిలా ఉన్నా వివాళ!" అంటూ నా నడుంచుట్టూ చేతులువేశారు....నిండా అరగంట కాలేదు: ఆ చేతుల్తోనే ఆ పవిమనిషిని.... రామరామ....నాకు ముళ్ళకంచె గుచ్చుతున్నట్టుంది గాని ప్రియపురుష స్పర్శలా లేదు....ఆ మనిషి మా యిద్దరిమధ్యా ఎంతదూరం సృష్టించకపోతే ఆయన చేతుల్ని అంత వెంటనే తొలగించగలిగాను....ఆ చేతుల్లో పరవశం పొందే నా హక్కు పోగొట్టేస్తున్న పాపాత్మురాలు, దుర్మార్గురాలు. రంగమ్మ-నవ్వుతుంది, మళ్ళీనూ, ఏమీ ఎరగనట్టు———ఎరగనట్టేం? దాని నవ్వు నన్ను సవాల్ చేస్తున్నట్టే వుంటుంది!- చూశావా, నా తడాఖా!- అని.

ఆయన చిరునవ్వుతో మళ్ళీ నన్ను పొదివి పట్టుకున్నారు, ఎడంచెయ్యి నా వీపుమీదుంచి కుడిచేత్తో గడ్డం ఎత్తుతున్నారు—బలీయమైన కోర్కె. విపరీతమైన అసహ్యం "నే" నంటే "నే"నని నాలో విజృంభించి యుద్ధం చేసుకుంటున్నాయి. నేను నీరస పడిపోతున్నాను....నా తల వాలిపోయింది.

"లేవండి, నేను వొంట చేసుకోవాలి!" అంటూ విడిపించుకున్నాను.

"ఇంకా ఒంట్లో సరీగా ఉండడంలేదా!" అని లాలిస్తూ అడిగి విడిచిపెట్టారాయన....అంతా నటన; నిర్లక్ష్యం!

"భగవంతుడా! నాకీ కాన్పొకటి సృష్టించి పుట్టింటికి పంపించే ఏర్పాటు చేసి ఇంత అన్యాయం చేశావా?- ఈ వూళ్ళో ఆసుపత్రుల్లేనట్టు అక్కడికెందుకు వెళ్ళాను.తెలివితక్కువ పెద్దమ్మనై! ఆసుపత్రుల్లేకపోతే ఆరడుగుల తాడు లేకపోయిందా?" అని నాలో నేనే బొగ్గుల కుంపటి దగ్గిర కూచుని కుమిలిపోయాను.

* * *

రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ ఆయనకి నాకూ మధ్య పెరుగుతున్న దూరం భయంకరమై పోతోంది....నా వంట్లో "ఇంకా సరిగాలేదని" తేల్చేశాడుగా. ఆయన! ఇదంతా ఎందుకో తెలుస్తూనే ఉంది!

రాత్రి భోజనం కాగానే "కిళ్ళీ వేసుకొస్తానే" అంటూ ఆ పంచెతోచే

ఎటో వెళ్తారు ఆయన తొందరగానే వస్తారుగాని....ఏమో! దానిల్లు దగ్గిరేనేమో! ....ఎంత సేపు కావాలి!.... ఆపైన వూహించడానికే భయమూ, సిగ్గూ, అసహ్యమూ వేస్తాయి.

రాత్రిళ్ళు చాలా సేపటివరకూ నిద్ర రావడంలేదు. పాపాయి పక్కన పడుకోడం కొత్త అలవాటు...పాపాయిమీద కాలో చెయ్యో వేసేస్తానేమో....అదెక్కడ నలిగిపోతుందో అని దిగులూ; పైగా మంచం మరీ చిన్నదిగా ఉండడం ....పెద్ద మంచం మీద చాలా ఖాళీ వుంటుందిగాని- సమయానికి అభిజాత్యమో అసహ్యమో ప్రాణాంతకంగా ఆవేశిస్తాయి.... యాదాలాభంగా ఆయన స్పర్శ తగిల్తేనే ఉలిక్కిపడుతున్నాను. పవిత్రమైన ఆ స్పర్శ ఇప్పుడేదీ?

ఎలాగో కళ్ళు మూసుకుంటే ఏ కల్లోనో కనిపిస్తుంది ఆ "రంగు!" దాని వికటాట్టహాసంతో హేళనా పూర్వం సంభాషణతో నామనస్సు ప్రతిధ్వనించి బీభత్సమయిపోతుంది.

* * *

వారం రోజులైంది.

ఆయనెక్కడికో క్యాంపు వెళ్ళారు. అయిదు రోజులవరకూ రారు.

ఏమీ తోచక కొత్తపేట వెళ్దామని బయల్దేరాను. ఎక్కడో ఊరికి అవతలవేపు చివర్న ఉంది ఈ కొత్తపేట, మామూలుగా వెళ్ళడం వేం పడదు. మా మేనమామకూతురు గారిల్లు వెతుక్కుంటూ రిక్షాలో వెళ్ళాను. నాలుగునెల్లక్రితమే వాళ్ళీవూరు ట్రాన్స్ఫరై వొచ్చేరు. ఒక పెద్దయిల్లు చూపించి ఇదే నండీ వారిల్లు అని చెప్పాడొక అబ్బాయి.

ఆ పెద్ద యింట్లో వాళ్ళొక్కరే వుంటున్నారట ప్రస్తుతం. ఎవరో వొక ఆఫీసరు గారూ, వీళ్ళూ కలిసి మొత్తంగా ఇల్లంతా డెబ్భై రూపాయలకి తీసుకున్నారుట. అంతా ముడురోజులై వాళ్ళు ట్రాన్స్ఫరై వెళ్ళారట.... "ఈ నెలాఖరు వరకూ అద్దెయిచ్చే వెళ్ళేరు వాళ్ళు. మేం ఈలోగా ఇంకో ఇంటికి మారాలి. మీ వేపు ఏవైనా ఇళ్లువుంటే చూడు...." అంది మా ఒదిన.

"మీరెంత యిస్తున్నారు?"

"ముప్ఫయ్యయిదు,"

నా సమస్య పరిష్కారమయ్యే మార్గం కనబడ్డట్టు ఆనందం కలిగింది....

ఒకటి రెండుసార్లు ఆయనతో అన్నాను...."పనిమనిషిని మార్చేద్దాం పండి" అని. ఆయన వొప్పుకోలేదు.

"నిష్కారణంగా ఎందుకు మాన్పించాలి?....పని శుభ్రంగానే చేస్తోందంటావు. ఆలస్యంగా రావడంలేదు. దొంగతనం యెరగదంటావు. చురుకైందే అని వొప్పుకున్నావు. పోసీ నాగాలు పెట్టడంలేదు....ఎందుకు మార్చాలి?....ఇంతా చేస్తే పాపాయికూడా అలవాటైపోయి అదొస్తే వూరుకోడం, అది తీసుకెళ్తే ఏడవకపోవడం తెలిశాయి. ఉట్టి పుణ్యానికి దాని నోటిదగ్గర అన్నం ఎందుకు పడగొట్టాలి?" అన్నారాయన.

అన్నీ నిజమే.

పైకి చెప్పదగ్గ కారణం లేదు.

కాని నేను వాళ్ళిద్దరి మధ్యావున్న కలుషిత బాంధవ్యాన్ని క్షమించలేను, మార్చలేను, రుజువు చెయ్యలేను....వాళ్ళు ఏ మాత్రం అజాగ్రత్తగా ప్రవర్తించడంలేదు—కాని నేను కలగజేసుకొని యేదో ఒకటి చెయ్యకపోతే దీనికి అంతూ పొంతూ ఉండదు.

అయితే ఆయన సంగతి నాకు బాగా తెలుసును. చెయ్యదల్చుకున్నది ధైర్యంగా చెయ్యడమూ, చెప్పదల్చుకున్నది నిర్మొహమాటంగా చెప్పడమూ ఆయనకి బాగా చేతనవును. "నా యిష్టమ్" అన్న సమాధానం ఆయన నాలుక చివర్ని రెడీగా ఉంటుంది. అంతేగాదు, ఎవరైనా అలా నిర్మొహమాటంగా, నిర్భయంగా ప్రవర్తిస్తే చాలా మెచ్చుకుంటారు కూడానూ!

నేనాయనతో కజ్జా పెట్టుకొని ఎన్నడూ ఏదీ సాధించలేను—దేనిమాట ఎలావున్నా ఈ విషయం అసలే వీల్లేదు; "నిజమే! నీకు గనక గ్రహించడానికైనా యిన్నాళ్లు పట్టింది.—నా యిష్టం! ఏం చేస్తావు? నువ్వెక్కడ, అదెక్కడ దాని అందంలోగాని, బలంలోగానీ పదోవంతయినా నీకున్నాయా?" అని ఆయన అనేస్తే?

వెర్రెత్తిపోయీ, కోపంచేసుకుని, అలిగీ, ముభావంగా వుండీ నేను చేయగలిగిందేమీలేదు—ఒక సీన్ క్రియేట్ అవుతుంది. అంతే—ఎవరితో చెప్పినా మరింత ప్రచారం. దాని మూలంగా అవమానం తప్ప వేరే ప్రయోజనంలేదు. పనిమనిషి నాకన్నా అందంగా వుందన్న కారణంచేత అల్లరి జరగడం—వూహించడానికే భయంగావుంది అలస్యం చేయడానికీ వీల్లేదు—అలస్యం అవు

తున్నకొద్దీ ఆయన నాకెంత దూరమయ్యేదీ, దానివలన నేనెంత నష్టం పొందేదీ కనిపిస్తూనేవుంది.

"ముప్పయ్యయిదు మీరిస్తే మిగిలిన ముప్పయ్యయిదూ మేఁవిఁచ్చి యీ వాటాలో ఉంటామే. అంచక్కా యిద్దరం కలిసుందాం—మీరిల్లు మార్చుకండే" అని చెప్పేను.

ఆ సాయంత్రం దగ్గిరుండి యిల్లు వాళ్ళ పనిమనిషిచేత కడిగించేసి, మర్నాడు ఆఫీసుకి కబురుచేసి జవాను సాయంతో యిల్లు మార్చేశాను.

మా ఒదిన ఆశ్చర్యపడింది! "అదేమిటే, మీ ఆయన్ని అడక్కుండానే?"

"మా ఆయన సంగతి నీకు తెలీదు," అన్నాను.

ఈ యింటికి రంగమ్మ యిల్లు చాలాదూరం. ఎనిమిది రూపాయలకోసం ఆశించి అది పనికి యింతదూరం రాదు. "కిళ్ళీ వేసుకొస్తానే" అని ఆయన వెళ్ళి రాగల దూరం కాదిది—పైగా,మా యిల్లూ దానిల్లూ ఒక పేటలో వున్నట్టయితే ఆయన దానింటిదగ్గర తిరిగితే తప్పుపట్టరు కాని, యింతదూరంనుంచి కూడా ఆయన అక్కడికి వెళ్తే జనం మొహంమీదే అడుగుతారు—మొహం తప్పిపోతే మోహం తప్పుకుంటుంది. వ్యామోహం తగ్గిపోతే తరవాత ఆయనకే తెలుస్తుంది—నిజమైన విలువ ఏమిటో.

ఆయన్ని నేనేమీ అనకుండా, ఘర్షణ పడక్కర్లేకుండా నిశ్శబ్దంగా గడుసుగా సమస్య పరిష్కరించుకున్నందుకు నన్ను నేనెంతో మెచ్చుకున్నాను.

* * *

"ఏమిటి లక్ష్మీ ఇలా చేశావు. సడన్‌గా!"అన్నారాయన యింట్లోకివస్తూనే. నేను నవ్వాను.

ఆయనా నవ్వారు. "నీకా యిల్లు నచ్చలేదా?-నాతో మాటవరసకైనా చెప్పేవుకాదేం?"

"ఈ ఇల్లుచూసి చెప్పండి మీరు. బావుందా.లేదా?-మూడుగదులూ వంటిల్లు ఇంట్లోనే పంపూ. అద్దె అక్కడా యిక్కడా ఒకటే—పైగా మీ ఆఫీసుకీ దగ్గిర; వేసంకాలం ఒస్తే డాబాకూడా వుంది, బావులేదూ?"

"బాగానే ఉంది-" అని, మళ్ళీ నవ్వారాయన. ఆ నవ్వులో ఆశ్చర్యమే

వుంది. "నేను క్యాంప్ నుంచి వొచ్చేవరకైనా ఆగలేకపోయావా?- పోనీ నీ మాట ఎప్పుడైనా కాదన్నాను గనకనా?"

"కాదంటారని కాదుగాని.... అసలు కాదనరనేగా! ఊరికే మా ఒదిన్ని చూద్దామనొస్తే పోర్షన్ ఖాళీగా వుంది— పోనీ ఒకళ్ళకొకళ్ళు సాయంగా ఉంటాంకదా అని- ఇంతకీ మీకు నచ్చిందంటారా లేదా?"

"నచ్చిందిలే— ఇక్కడ దోమలుకూడా అట్టే లేనట్టున్నాయ్" అంటూ దూలాలవేపూ, కిటికీలవేపూ పరీక్షగ చూస్తున్నారు ఆయన. ఆయనతో ఏదో చెప్పాలని మహా వుంది నాకు.... ఆయన మొహంలో మార్పేమీ లేకపోవడం నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది— ఆ పనిమనిషిని పూర్వంలా కలుసుకునే అవకాశం లేకుండా చేసినందుకు ఆయన మొహంలో నేననుకున్న మార్పు రాదేం? స్వతంత్రించి యింత పని చేసినందుకు నన్నేమీ అడగరేం?— ఏం అడుగుతారా, ఎంత గట్టిగా అడుగుతారా, దానికెలా సమాధానం చెప్పాలా, అని నాలుగురోజుల్నుంచీ నా ఆలోచన.

ఆ సాయంత్రమంతా ఆయన నన్నేమీ అడక్కపోతే ఆశ్చర్యం వేసింది; రాత్రి భోజనాలుచేసి ప్రక్కదగ్గర చేరాక నవ్వే ఒచ్చేపింది నాకు.

మంచంమీద ఏటవాలుగా శేషతల్పశాయిలా పడుక్కొని, విలాసంగా తమలపాకు లందుకొంటున్నా రాయన. సున్నం రాసి ఈనెలు తీసి చిలకలు చుట్టి అందిస్తున్నాను నేను. అఖరాకు అందిస్తూ" అసలు ఇల్లెందుకు మార్చానో చెప్పనాండీ?" అన్నాను సన్నగా నవ్వుతూ.

ఆయన నవ్వారు. "ఎందుకేమిటి?"

"పార్శ్వపు నొప్పికి భాస్కరలవణం-" అన్నాను, మంచంమీద చోటు చేసుకు కూచుని, పొడుపు కథ పొడిచిన చిలిపితనంలో.

"అదేమిటది?" అన్నారాయన; నా చెయ్యిపట్టుకుని, గాజులు వెనక్కీ ముందుకి సర్దుతూ.

"చెప్పుకోండి చూద్దాం!"

"....ఏమిటి చెప్పుకోవడం!— వెనకెప్పుడో నాకు పార్శ్వపు నొప్పి వొస్తె అజీర్ణంమీద ఒచ్చిందని భాస్కర లవణం యిచ్చేరు.... దానిమాటేనా నువ్వు చెబుతున్నావ్?.... దానికీ దీనికీ సంబంధమేమిటీ."

"అదే, చెప్పుకోవాలి మరి!"

"నువ్వే చెబుదూ నాకలా కలపడం చేతగాదు!"

"—చెప్పమంటారా?.... అక్కడ మీరు చిక్కిపోయారండీ. హోటలు మెతుకులూ, పనిమనిషి చేతి నీళ్ళూ.... ఆర్నెల్లలో ఎంత మార్చేసిందండీ మిమ్మల్ని! ఛీ, పాడుమనిషి!" అన్నాను. నవ్వుతూ గోముగా ఆయన మీదికి వొంగుతూ.

మా అయన వొక్క నిమిషం మాట్లాడకుండా వూరుకున్నారు. నేనూ ఊరుకున్నాను,

ఆయన లేచారు. కిటికీలోంచి తమలపాకుల పిప్పి వుమ్మేసి, లైట్ ఆఫ్ చేసి మంచంమీద కూచున్నారు—

"అర్థంలేని అనుమానంవేం పడ్డావుగాని తెలివితేటలేమీ ఉపయోగించావు కాదు— నేనెలాటివాణ్ణో తెలుసుకోలేక పోయావన్నమాట. అసలలాంటివి నేను ఆలోచించుకోవాలే గాని— ఏదేనా అయితే, నన్ను నువ్వు ఆపగలననే అనుకున్నావా?"

అందులో నిజమెంతో, ఆయన మొహంలో భావం ఎలాంటిదుందో తెలుసుకోవాలని, చూడాలనీ ఉంది నాకు....

కాని నేను లేచి దీపం వెయ్యలేదు. కనుక్కోవాలని నాకేం పట్టుదలా ఏమిటి? నేను చీకట్లోనే నవ్వుకున్నాను.

*